

סקר הביטחון האישי בחברה הערבית בערים המעורבות לשנת 2020

עיקר הממצאים

סקר הביטחון האישי בחברה הערבית בערים המעורבות לשנת 2020 הינו הדו"ח הראשון שמתמקד בסוגיות של בסוגיות של אלימות, פשיעה ושיטור בקרב אוכלוסייה זו. פרסום זה מצטרף לדו"חות של "מדד הביטחון האישי והקהילתי" שעמותת יוזמות אברהם ומוסד שמואל נאמן למחקרי מדיניות בטכניון מפרסמים מדי שנה בשנה, ואשר מספקים לקוראים תמונת מצב על עמדותיהם של האזרחים הערבים בסוגיות של שיטור ואלימות.

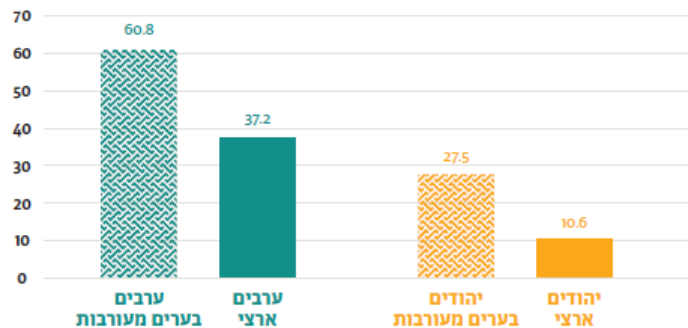
הדו"ח הנוכחי נולד מתוך ההבנה שבעוד החברה הערבית בכללותה סובלת ממצואות קשה של עלייה במקרי אלימות ופשיעה בשנים האחרונות, הרי שהתושבים הערבים של הערים המעורבות סובלים מייצוג יתר במקרי אלימות בהשוואה לכלל החברה הערבית, וסוגיה זו לא זוכה למקום מספק על סדר היום הציבורי. נתון הממחיש את הצורך בעיסוק בתופעות של אלימות ופשיעה בחברה הערבית בערים המעורבות היא מספר קורבנות ההריגה והרצח באוכלוסייה זו בשנים האחרונות: בשנת 2018 נהרגו בנסיבות אלימות 19 ערבים תושבי הערים המעורבות, מתוך 71 הרוגים מקרב כלל האזרחים הערבים במדינה בשנה זו (קרוב ל-27% מכלל ההרוגים). בשנת 2019 עלה מספר ההרוגים ל-21 (כ-24% מ-89 ההרוגים בחברה הערבית בשנה זו). **בשנת 2020 מספר ההרוגים הערבים מקרב תושבי הערים המעורבות עמד גם כן על 21 (כ-22%, מתוך 96 הרוגים ב-2020)**, וזאת אף על פי שיעורם של האזרחים הערבים שמתגוררים בערים המעורבות הוא רק כ-10% מכלל החברה הערבית.

הסקר התקיים בחודשים נובמבר-דצמבר 2020, והוא נערך על בסיס דגימה של 6 ערים מעורבות (חיפה, עכו, לוד, רמלה, תל אביב-יפו ומעלות-תרשיחא), והוא כלל 304 מרואיינים ערבים אשר רואיינו פנים אל פנים בשפה הערבית בבתי המרואיינים. את עריכת הסקר הוביל ד"ר נוהאד עלי, היועץ האקדמי של מיזם "קהילות בטוחות" ביוזמות אברהם ויו"ר תחום יהודים-ערבים-מדינה במוסד שמואל נאמן. בנוסף, נערך סקר השוואתי בקרב החברה היהודית בערים המעורבות, אשר כלל 125 משיבים שהשיבו באמצעות שאלון טלפוני ומקוון. מכון מסקר לשירותי סקרים ומחקר ביצע, ניהל וריכז את הסקר בקרב היהודים.

אלימות ופשיעה בערים המעורבות – היקף התופעות, תחושות ועמדות

- 60.8% מהערבים תושבי הערים המעורבות חשו היעדר ביטחון אישי בעיר מגוריהם בשנת 2020, לעומת 27.5% מהנשאלים היהודים בערים המעורבות שחשו כך.
- שיעור תושבי הערים המעורבות שמדווחים על היעדר ביטחון אישי גבוה מהשיעור של הנשאלים בכלל המדינה (37.2% מהערבים ו-10.6% מהיהודים בכלל הארץ).

האם את/ה באופן אישי מרגישה היעדר ביטחון אישי בגלל האלימות ביישוב?
 (שיעור המשיבים "במידה רבה" ו"במידה רבה מאוד")

- 82.9% מהתושבים הערבים בערים המעורבות היו מודאגים מתופעות האלימות והפשעה, יותר מכלל האזרחים הערבים (אשר 75.8% מהם היו מודאגים מתופעת האלימות, ו-74% היו מודאגים מהפשעה).
- התופעה המדאיגה ביותר בערים המעורבות (מבין התופעות הספציפיות של אלימות ופשעה) בשנת 2020 היא ירי ושימוש בנשק, אשר מדאיגה 83.8% מהערבים בערים המעורבות. 80.6% מהנשאלים בערים המעורבות מודאגים או מודאגים מאוד מעבירות רכוש (לעומת 63.7% מכלל האזרחים הערבים) ו-79.9% דיווחו שהם מודאגים מאלימות נגד נשים (בהשוואה ל-65.8% בחברה הערבית הארצית). תופעת דמי החסות מדאיגה את התושבים הערבים של הערים המעורבות פחות מתופעות אחרות של אלימות ופשעה (63.6% מודאגים), אך אפשר לראות שבנוגע לכל התופעות, שיעור הערבים בערים המעורבות אשר מודאגים מהן גבוה יותר משיעורם של הערבים המודאגים בכלל המדינה.
- זמינות הנשק החם
  - 97.7% מהתושבים הערבים של הערים המעורבות מסכימים או נוטים להסכים עם ההיגד "בשנים האחרונות גובר השימוש בנשק חם באזור מגוריי" בהשוואה ל-54.2% מהיהודים בערים המעורבות.
  - 95.4% מהערבים בערים המעורבות מסכימים או נוטים להסכים כי "בישראל ניתן להשיג נשק חם בקלות", לעומת 52.5% מהיהודים תושבי הערים הללו. הממצאים בסוגיות אלה מראים כי בעוד שיעור המסכימים מקרב הערבים בערים המעורבות דומה לשיעור הארצי בקרב החברה הערבית, בחברה היהודית - שיעור המסכימים בערים המעורבות גבוה משמעותית מהשיעור הארצי.
- לעומת מרבית התושבים היהודים של הערים המעורבות, אשר 56.7% מהם מדווחים כי לא חל שינוי ברמת האלימות ביישוב המגורים שלהם בשנה האחרונה, רק 17.2% מקרב התושבים הערבים הרגישו כך ב-2020, בעוד 79.6% מהתושבים הערבים של ערים אלה חשים כי חלה עליה ברמת האלימות בעיר בתקופה זו, בהשוואה ל-26.7% מהתושבים היהודים בערים המעורבות.

● **ערבים בערים המעורבות חשים פגיעים יותר מיהודים:**

- חשש מעבירות רכוש - 79.9% מהנשאלים הערבים השיבו כי הם חוששים או חוששים מאוד להיפגע מעבירות רכוש ב-2020. לשם השוואה, רק 16.6% מהנשאלים בחברה היהודית דיווחו על חשש כזה.
- חשש מעבירות אלימות - 73.9% מקרב הנשאלים בחברה הערבית חוששים מכך, לעומת 24.2% מקרב הנשאלים בחברה היהודית.
- חשש מפשעי שנאה - 65.1% מהתושבים הערבים בערים המעורבות חששו להיפגע מפשעי שנאה ב-2020. לשם השוואה, רק 18.4% מהתושבים היהודים בערים המעורבות חששו מפשעי שנאה.
- התופעה היחידה שהתושבים הערבים חששו להיפגע ממנה יותר מתופעות של אלימות ופשיעה ב-2020 היא התפשטות נגיף הקורונה (84.9% מקרב התושבים הערבים של הערים המעורבות לעומת 45% מהתושבים היהודים).
- **38.1% מהערבים תושבי הערים המעורבות ציינו שהמקום בו נחוה האיום הגדול ביותר על תחושת הביטחון האישי הוא יישוב מגוריהם. 31.4% ציינו כי המקום בו הם חשים הכי מאוימים הוא הרחוב. זאת בשונה מהחברה הערבית הכללית, שבה 25.3% מהאזרחים חשים מאוימים ביישוב המגורים, ו-17.4% חווים היעדר ביטחון אישי ברחוב.**

תחושות ועמדות באשר לטיפול מוסדות המדינה ומוסדות א-פורמאליים

- **התושבים הערבים בערים המעורבות הביעו שביעות רצון נמוכה במיוחדת ביחס ליעילות מוסדות המדינה בטיפול לצמצום תופעת האלימות: רק 5.2% היו מרוצים מתפקוד הכנסת, 6.3% היו שבעי רצון מטיפול הממשלה, ו-9.6% היו שבעי רצון מטיפול המשטרה. לעומת זאת, 65.3% מהתושבים הערבים השיבו כי הם מרוצים או מרוצים מאוד מתפקוד המשפחה, 50.5% מרוצים מאמצעי התקשורת ו-42.8% הביעו שביעות רצון ממערכת החינוך בשל תפקודם לצמצום האלימות. שביעות הרצון של תושבי הערים המעורבות ביחס למנהיגות הערבית גבוהה משמעותית מזו של הערבים ברמה הארצית (25.3% לעומת 16.9%) ולעומת זאת, שביעות הרצון ממוסדות הדת דווקא נמוכה יותר בערים המעורבות (32.9% בערים המעורבות לעומת 41.2% ברמה הארצית).**
- **באשר ליעילות הטיפול של גורמים שונים לצמצום התפשטות נגיף הקורונה, 53.8% מהערבים בערים המעורבות הביעו שביעות רצון מתפקוד משרד הבריאות, לעומת 46.1% בכלל החברה הערבית. בעוד 28.3% מהערבים בערים המעורבות שבעי רצון מטיפול המנהיגות בחברה הערבית לצמצום התפשטות המגפה, שיעור שהינו כמעט כפול מהחברה הערבית הכללית (15.2%), שביעות הרצון מהשלטון המקומי בערים המעורבות עומדת על 28.4% מהנשאלים, בדומה לכלל האזרחים הערבים. הממשלה, הכנסת, מערכת המשפט והמשטרה זוכות לשביעות רצון נמוכה בקרב הערבים בערים המעורבות, עם פחות מ-20% שבעי רצון מתפקודן.**

דווקא הגופים הבלתי פורמאליים זכו לשביעות רצון גבוהה: 63.5% מהתושבים הערבים בערים המעורבות היו שבעי רצון מתפקוד המשפחה בסוגיה זו, וגם אמצעי התקשורת זוכים לשיעור גבוה של שבעי רצון בערים המעורבות (62.2%, לעומת 35% ברמה הארצית).

מסקנות והמלצות

מהסקר עולה תמונה עגומה ביחס לתופעות האלימות והפשעה ולהשפעתן על חייהם של התושבים הערבים בערים המעורבות. ממצאי הסקר מראים שתופעות אלה לא משפיעות רק על התושבים הערבים, כי אם זולגות גם לחברה היהודית שמתגוררת בערים המעורבות ואשר חווה איום של תופעות של אלימות יותר מאזרחים יהודים אחרים שאינם תושבי הערים המעורבות.

המלצות לשיפור הביטחון האישי בערים המעורבות:	המלצות ביחס למערכות האכיפה והשיטור באופן ספציפי:
1. תיעודף הטיפול באלימות על-ידי ההנהגה הארצית והמקומית	1. תפיסת הנשק החם בערים המעורבות – הגברת המאמצים וקיום מבצעים יזומים בערים אלה.
2. מיסוד הגדרה לערים מעורבות בישראל, אשר תאפשר הסדרת המדיניות ביחס להקצאת תקציבים ולשוויון בשירותים בקרב כל תושבי הערים המעורבות, ערבים ויהודים כאחד.	2. תגבור תחנות המשטרה בערים המעורבות בהתאם לרמות הפשיעה ולקריטריונים חברתיים.
3. הכללת הערים המעורבות בתוכניות ממשלתיות לפיתוח כלכלי של החברה הערבית.	3. תקצוב אמצעים טכנולוגיים לצורך איתור ופיענוח בכל הערים המעורבות.
4. קידום תכניות לטיפול בצעירים חסרי מעש על-ידי המשרדים הממשלתיים והרשויות המקומיות.	4. הנגשת שירותי הרווחה והמרכזים למניעת אלימות במשפחה לנשים הערביות בערים המעורבות.
5. טיפול במצוקת הדיור - קידום פתרונות להסדרת הבעלות של הדיירים הערבים בדיור הציבורי וקידום מיזמי מגורים ייעודיים לחברה הערבית.	5. הגנה על עדים בחברה הערבית - על משטרת ישראל למצוא דרכים להגן על עדים בחברה הערבית באופן שיקדם את עבודת המשטרה מבלי לסכן את העדים, ויאפשר להעמיד פושעים לדין.